

TÜRKİYE'DE İÇ GÖÇLERİN SHIFT SHARE ANALİZİ İLE İNCELENMESİ¹

AN EXAMINATION OF TURKEY'S INTERNAL MIGRATION WITH SHIFT SHARE ANALYSES

Harun Bora TUNÇ*, Selen IŞIK MADEN**

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri ABD, haruntunc@sdu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-3491-8886>

** Dr. Öğr. Üyesi, Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, selenmaden@sdu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-3998-588X>

ÖZ

Türkiye'de iç göçler Cumhuriyet tarihi açısından oldukça tanındır. Ülkemizdeki göç hareketleri 1940'lı yıllarda başlamış, 1950'den sonra ise özellikle ulaşım imkânlarının iyileştirilmesiyle 1960'a kadar ülkemizin göç tarihinde önemli bir süreç yaşanmıştır. Bunda ülkemizin benimsediği politikaların liberal eğilim göstererek sanayileşme hamlelerini başlatmasının, istihdam olanakları yaratmasının payı büyüktür. Bu yıllarda köylerin nüfusu azalırken, kentlerdeki nüfus giderek fazlaşmıştır. 1960'tan sonraki yıllarda meydana gelen iç göçlerde kentlerin nüfus fazlalığından dolayı birtakım sorunlarla karşılaştığı dönemdir. Şehirlerin kalabalıklaşmasıyla konut ve işsizlik gibi sorunlarla karşılaşmıştır. 1980'den sonra göçler büyükşehirleri doyma noktasına getirmiş ve komşu illerini çekim merkezi haline getirmiştir. Bu çalışmada 2008-2016 yılları arasında Türkiye'de gerçekleşen iç göçlerin, değişim payı analizi kullanılarak Düzey 1 Bölgelerindeki seyrini tespit amacıyla göç verme potansiyelleri 7 coğrafi bölge üzerinde analiz edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İç Göç, Değişim Payı Analizi, Bölgesel Göç, Bölgesel Araştırma

Jel Kodları: R23, J61, J63, P25.

ABSTRACT

Internal migration is more familiar thing in Türkiye quite. In this sense, internal migrations have been starting in 1940's and became faster than last in 1950's. Türkiye adopted new liberal politics and try to develop transportation ways between city to village. Government's liberal politics made a lot of new industrial factories. But these situations did very important problems in cities, in 1960's. Cities have many problems about employment and shelter in these years. Internal migrations have limited in big city. Many people were choosing migration and living in slums at city. These shelters have no infrastructure. Later 1980's, especially big cities have many population and become crooked urbanization and also neighbor city of big cities have been start migration's new selection. In this study, will examine migration between 2008 and 2016 with shift share analysis. Level 1 Areas will be about going migrations and geographical will be about coming migrations at Türkiye in project.

Keywords: Internal Migration, Shift Share Analysis, Local Migration, Regional Research

Jel Codes: R23, J61, J63, P25.

¹ Bu çalışma SDÜ BAP tarafından YL1-17 numaralı proje ile desteklenmiştir.

GİRİŞ

Göç, insanlık tarihiyle hemen hemen yaşıt en önemli toplumsal hadiselerdendir. Ali Şeriatı İslam Sosyolojisi adlı eserinde tarihte bilinen on üç büyük medeniyetin göç sonucunda ortaya çıktığını söyler. İslam Medeniyeti de hicretin bir neticesidir. Hz. Muhammet'in İslam'ı tebliğ etmesiyle Mekke'de başlayan zulüm ve baskı, Müslümanları Medine'ye göç etmeye zorlamış, bunun sonucunda da yeryüzündeki ilk İslam Devleti teşekkül etmiştir. Anadolu'daki Türk varlığını, asırlar önce Orta Asya'nın bozkırlarından batıya doğru ilerleyen Türk atlılarına borçluyuz. 20. yüzyılın başlarından itibaren ulus devletlerin önlenemez yükselişi imparatorlukların dağılmasına yol açmış, Anadolu coğrafyası ise İlber Ortaylı'nın deyimiyle 1923 yılında Lozan Anlaşmasına ek olarak yapılan Nüfus Mübadelesiyle homojen bir yapıya ve ulus devlet kimliğine kavuşmuştur.

Sonuçları çok yönlü ve böylesine önemli sosyolojik bir hadise olarak karşımıza çıkan göç kavramı, günümüzde özellikle devletlerin ileriye dönük planlamalarında da kendine yer bulmaktadır. Kentleşmenin ve nitelikli iş gücünün sağlanmasına, ekonomik kalkınmada, eğitimde, sağlıkta, ulaşımında hizmetlerin iyileştirilmesinde aracı olarak kullanılan göçler kimi zaman devlet eliyle gerçekleştirilirken, kimi zaman hesapta olmayan doğal afet ya da savaş gibi durumlarda gerçekleşerek hazırlanan planları sektöre uğratmaktadır. İnsan merkezli üretim sürecinin işletildiği, gelişmişliğin tarım ekonomisinin yanında hizmet ve sanayi sektörünün büyümesiyle ölçüldüğü asır, muhakkak göçlerle yakından ilgilenmeye muhtaçtır. Kurulduğu coğrafya itibarıyla yönünü Avrupa'ya çevirmiş hem Asya, hem Avrasya, hem Akdeniz, hem de Ortadoğu ülkesi olarak nitelenebilen ve bu yönüyle değişken bir mizaca sahip Türkiye içinse göçleri yönetmek daha elzem bir olaydır.

Söz konusu çalışma aynı öneme işaret etmek amacıyla, 2008 yılında Türkiye'de gerçekleşen iç göçlerden hareketle 2016

yılında gerçekleşmesi beklenen göçleri ele almış ve 2016 yılında meydana gelen göçlerle aradaki farkı Shift Share (Değişim Payı) Analizi ile birlikte incelemiştir.

1. LİTERATÜR TARAMASI

1999'da Nuriye Garipağaoğlu'nun Türkiye'de Göç Eden Nüfusun Ekonomik Faaliyet Kollarına Göre Dağılımı adlı çalışmasıyla başlayıp 2017'de Cevdet Yılmaz'ın Türkiye'de Kırdan Kente Göç Sürecinde Etkili Olan Faktörlerden Biri; Evlilik Yoluyla Göç adlı çalışmaya kadar Çizelge 5'te gösterilen çalışmalar, on sekiz yıllık süre içerisinde iç göç ile alakalı olarak kaleme alınan çalışmaların önemli kısmını oluşturmaktadır. İç göçlerin özellikle çalışma sahasına etkilerini inceleyen bu çalışmalar ilk olarak göçmenlerin istihdamlarını incelemiş, sosyoloji araştırmalarından da geri durmayarak göçmenlerin niteliğini mercek altına almıştır.

1999'dan 2010'a kadar söz konusu çalışmalar göç edenlerin istihdamı, gelir düzeyleri gibi ekonomik veriler üzerinden çıkarımlarda bulunmuş, haliyle göçün köylerden kentlere yoğunlaşmasıyla kentlerde göç sebebiyle yaşanan sorunlar üzerine eğilmiştir. Bu çalışmaların arasında mekânsal olarak yerel özellikler taşıyan olduğu kadar Türkiye genelinde yapılmış olanları da bulunmaktadır. 2009 yılında farklı olarak Şevket Işıklı'nın Türkiye'de Eğitim Amaçlı Göçler'i söz konusu toplumsal hareketliliği eğitim açısından ele alarak üniversite sayısının artmasına bağlı olarak eğitim göçlerinin arttığı sonucuna varmış ve alanında önemli bir çalışmaya imza atmıştır. 2010 sonrası göç çalışmalarının öncesinden farklılaştığını görmekteyiz. Bu dönemde göçün siyasal ve toplumsal etkileri üzerinde çalışmalar çeşitlenmiştir. 2010 yılına ait İlkay Südaş ve Mustafa Mutluer'in yazdığı Daha İyi Bir Hayata Doğru: Yaşam Biçimi Göçü adlı çalışmanın konusu Türkiye'deki iç göçler olmaktan ziyade dünyadaki emekli göçleri

ele aldığından farklılık açısından önemlidir. Çalışmada yaş ortalamasının yükselmesiyle birlikte emekli göçlerinin her ne kadar turizm göçlerinden ayrımı zorlaşsa da, tercihlerinin kentler değil, köyler olduğu neticesine varılmıştır. Aynı yıl içerisinde M. Akif Çukurçayır'ın Göç ve Siyasal Katılma Davranışı adlı çalışması göçmen profiline kentle bütünleşmesini inceleyerek göçe ekonomik yanlarından farklı olarak yaklaşmıştır. Ertuğrul Güreşçi 2011'de kaleme aldığı Türkiye'de Köyden Kente Göç ve Düşündürdükleri adlı çalışmasıyla göç yönetimi için resmi kurum ve dairelerin, sivil toplum kuruluşlarının, üniversitelerin ve akademisyenlerin birlikte hareket ederek, Türkiye'nin geçmişte yaşadığı sorunların bir neticesi olarak gördüğü göç sorununa bir çözüm bulunması gerektiğinden bahsetmiştir.

2012 sonrasında ise göç çalışmalarının genel itibariyle bölgesel nitelik kazandığı söylenebilir. 2012 yılında Murat G. Kırdar ve D. Şirin Saraçoğlu'nun yazdığı İç Göç, Bölgesel Yakınsama Sorunu ve Ekonomik Büyüme: Türkiye Örneği adlı çalışma yakınsama analizi uygulaması olmakla birlikte Düzey 1 Bölgeleri arasındaki göçleri ele almıştır. Aynı yıl Ertuğrul Güreşçi'nin kaleme aldığı Türkiye'nin Köyden Kente Göç Sorunu adlı çalışmada Düzey 2 Bölgelerine net göç ve net göç hızı incelenmiştir. 2013 yılında ise Nuray Demir, Seda Yaşa ve Vedat Dağdemir'in yazdığı Düzey 1 Bölgelerine Göre Yoksulluk ve Göç Durumu adlı çalışma, adından da anlaşılacağı üzere Düzey 1 Bölgelerine ait verileri incelemiştir. 2013 yılında Adem Karakaş, Cavit Yeşilyurt ve Yüksel Koçak'ın yazdığı Kalkınmışlık Farkı ve Neden-Sonuç İlişkisi Bağlamında Kırsaldan Kente Yapılan Göçler adlı çalışması 1980 sonrası TRA 2 Bölgesi göçlerini incelemiştir. Bu manada günümüze kadar ulaşan söz konusu çalışmaların genel itibariyle bölgesel nitelik kazandığını söylemek mümkündür. Nitekim göçlerin bölgesel olarak ele alınması daha doğru ve güvenilir bilgilerin elde edilmesini sağlamaktadır.

2. TÜRKİYE'DE İÇ GÖÇLERİN SHIFT SHARE ANALİZİ İLE İNCELENMESİ

2.1. Çalışma Evreni

Çalışmanın kapsamı Türkiye sınırları içerisinde gerçekleşen, iç göç olarak tanımlanabilecek nüfus hareketlilikleridir. Bu manada söz konusu nüfus hareketlilikleri Düzey 1 bölgelerinden 7 coğrafi bölgeye doğru incelenmiştir. Bölgelerin kapsamı açısından bahsolunan bölgelerde hangi illerin yer aldığı belirtilmek daha faydalı olacaktır.

Düzey 1 kapsamında Türkiye'de 12 adet bölge bulunmaktadır. Bu bölgelerin isimleri İstanbul, Batı Anadolu, Doğu Marmara, Ege, Batı Marmara, Akdeniz, Batı Karadeniz, Orta Anadolu, Doğu Karadeniz, Güneydoğu Anadolu, Ortadoğu Anadolu ve Kuzeydoğu Anadolu bölgeleridir.

Türkiye'nin coğrafi bölgeleri ise yedi adettir. Bunlar Marmara, Akdeniz, Ege, Karadeniz, İç Anadolu, Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgeleridir.

2.2. Analiz Yöntemi

Shift Share Analizi ya da Değişim Payı Analizi ilk olarak 1960 senesinde Edward John Dunn tarafından kullanılmış, Berzeg aynı analizi 1978 yılında bölgesel ve sektörel alanda büyüme farklılıklarını sistematik olarak açıklayan kimlik olarak tanımlamıştır (Elburz, 2012: 20). Hirsch, Shift Share Analizini, bölgeye ait istihdam ve büyüme üzerindeki ekonomik politikaların tesirini inceleme üzere (Hirsch, 1973), Marquez ise bölgede belirli bir zaman dilimi içerisinde gerçekleşen sektörel performansı, bölgeler arası karşılaştırma, ölçme ve değerlendirme yapabilmek üzere uygulanan geleneksel analiz olarak kabul etmektedir (Marquez, Ramajo, Hewings, 2009).

Daha genel tabirle bölgesel araştırmalar için kullanılan Shift Share Analizinin değişim olarak kullanılan kısmı bölgenin alması gereken değişkendir. Bölge, ülke ortalamasının üzerinde değere sahipse ve diğer bölgelerden daha hızlı büyüyorsa

milli büyümeden daha fazla pay almaktadır. Dolayısıyla bölgedeki gerçek büyüme, aynı zamanda beklenen ile gerçekleşen arasındaki farkı açıklamaktadır. Ülke genelinin tamamından bölgeye doğru kayma, bölgedeki beklenmeyen büyüme verilerini ortaya koymaktadır (Becerren, 2003: 1).

Shift Share Analizi, incelenen bölgedeki değişimi ele alır. Bölge meydana gelen gelişimi kategorilere ayırarak inceler. İncelenen konudaki gerileme ya da ilerleme bölgenin o konudaki uzmanlığının ya da rekabet gücünün ortaya konulmasında fayda sağlar. Analiz, bölgesel araştırmalarda sıklıkla kullanılmaktadır ancak bölgenin olumlu ya da olumsuz avantaj konumunu gösterirken bu konumu nelerin belirlediği hakkında bilgi vermez. Bu noktada doğal olarak bölgenin avantajlı olup olmadığının belirlenmesinden sonra avantajı nelerin belirlediğinin tespiti için başka analizlerin yapılması gerekmektedir (Coughlon, Pollard, 2011:26).

Değişim Payı Analizi incelenen konuyla ilgili olarak alandaki değişim ve gelişimi referans olarak kabul edilen diğer bir alanla mukayese ederek hedeflenen verilere erişilip erişilmediği fikrinden yola çıkar. Fiilî gelişim ile meydana gelen gelişme arasındaki farkı kategorize ederek inceler. Böylelikle incelenen konuyla ilgili olarak uzmanlıkta ve rekabette bölgenin konumunun tespit edilmesine yardımcı olur. Bu sebeplerden dolayı shift share analizi bölgesel araştırmalarda kullanılan bir yöntemdir (Şahin, Özge, Uysal, Kuru, 2012: 104).

Analiz, birbirinden farklı yaşam alanlarında, birbirinden farklı grupları değişken olarak ele alır, incelenen dönemlerin başı ve sonunda elde edilen verileri referans olarak kabul eder. İncelenen dönemin başından sonuna değin büyümeyi farklı bileşenlere ayırır. Analizin temeli, belirli alanda (j) ve belirli zaman dilimindeki büyümedir(i). Bu da (1) referanstaki büyüme ve (2)incelenen konuyla ilgili bölgedeki büyümeyi (3) alanın (j) diğer bölgeleri (1)

cezbetmesindeki rekabet konumuna bağlıdır (Alavi, Yasin, 2000: 149).

$$GB = (T^1_{ij} - T^0_{ij}) - (T^0_{ij} * B_{ALAN}) \quad (1)$$

1 numaralı denklem belirli zaman aralığında Düzey 1 Bölgesinden (i) coğrafi bölgeye (j) gelen göç miktarındaki gerçek büyüme, fiilî büyüme ile beklenen büyüme arasındaki farkı ifade eder. Coğrafi bölgeye gelen göç sayısının, referans alan genelindeki göç sayısının büyüme oranında büyümesi durumundaki dönüşümünü ölçer. Daha genel ifadeyle gerçek büyüme, bölgenin bulunduğu alandaki çekim gücünü koruyup korumadığını ifade eder. Gerçek büyüme pozitif, negatif ya da sıfıra eşit olabilir. Ortaya çıkan sonuçlara göre farklı yorumlar karşımıza çıkabilmektedir. Bunlar şu şekilde ifade edilebilir(Şahin ve Uysal, 2011:117);

- İlk olarak gerçek büyüme sıfıra eşit olabilir. Bu durumda coğrafi bölge çekim gücünü korumaktadır.
- İkinci olarak gerçek büyüme sıfırdan büyük olabilir. Bu durumda coğrafi bölge çekim gücünü arttırmıştır.
- Üçüncü olarak ise gerçek büyüme sıfırdan küçük olabilir. Bu durumda ise coğrafi bölge çekim gücünü kaybetmiştir.

Coğrafi bölgeye Düzey 1 bölgelerinden gelen göç sayısı sıfırdan yüksek ya da düşük olması durumunda bölgenin çekim gücünü üç farklı bileşene ayırarak inceler.

- a) Bölge Bileşim Etkisi b) Rekabet Etkisi
c) Tahsis Etkisi

Göçteki gerçek büyümenin artışının ya da azalmasının nedenleri üç etki analiz edilerek incelenir. Üç etkinin ayrılması ise;

$$GB = T^0_{ij} * (B^1_{ALAN} - B_{ALAN}) + T^1_{ij} * (B_{ij} - B^1_{ALAN}) + (T^1_{ij} - T^0_{ij}) * (B_{ij} - B_{ALAN}) \quad (2)$$

şeklinde hesaplanır.

Formülde yer alan sembollerin hesaplanması ise şu şekilde olur;

$$B_{ij} = (T^1_{ij} - T^0_{ij}) / T^0_{ij} \quad (3)$$

$$B_{ALAN} = (T^1_{ALAN} - T^0_{ALAN}) / T^0_{ALAN} \quad (4)$$

$$B^1_{ALAN} = (T^1_{ALAN} - T^0_{ALAN}) / T^0_{ALAN} \quad (5)$$

$$T^1_{ij} = T^0_{ij} * (T^0_{iALAN} / T^0_{ALAN}) \quad (6)$$

Geybulla Ramazanoğlu Özel Sayısı

T_{ij}^1 = Dönem sonunda Düzey 1 (i) bölgesinden coğrafi bölgeye (j) giden göç sayısı

T_{ij}^0 = Dönem başında Düzey 1 bölgesinden (i) coğrafi bölgeye giden göç sayısı

B_{ALAN} = Dönem boyunca bütün Düzey 1 bölgelerinden bütün coğrafi bölgelere giden göçün büyüme oranı

T_{O_j} = Dönem başında bütün Düzey 1 bölgelerinden coğrafi bölgeye giden göç sayısı

T_{IALAN}^0 = Dönem başında Düzey 1 bölgesinden (i) bütün coğrafi bölgelere giden göç sayısı

T_{IALAN}^1 = Dönem sonunda Düzey 1 bölgesinden (i) bütün coğrafi bölgelere giden göç sayısı

T_{ALAN}^0 = Dönem başında bütün Düzey 1 bölgelerinden bütün coğrafi bölgelere giden göç sayısı

T_{ALAN}^1 = Dönem sonunda bütün Düzey 1 bölgelerinden bütün coğrafi bölgelere giden göç sayısı

B_{IALAN} = Dönem boyunca bütün coğrafi bölgelere Düzey 1 bölgesinden (i) gelen göçün büyüme oranı

B_{ij} = Dönem boyunca Düzey 1 bölgesinden (i) coğrafi bölgeye (j) giden göç sayısındaki büyüme oranı

T_{ij}^{\wedge} = Düzey 1 bölgesinden (i) coğrafi bölgeye (j) gelen göç sayısının, aynı bölgeden bütün coğrafi bölgelere gelen göç sayısına oranı

Shift Share Analizin üç temel etkisi vardır. Bunlar analizin temelini oluşturmakla birlikte bölgeler arasındaki dengesizliğin boyutlarını incelemek üzere kullanılırlar.

2.2.1. Bölge Bileşim Etkisi

$T_{ij}^0 \cdot (B_{ialan} - B_{alan})$ ile hesaplanır. Bir bölgeden diğer bir bölgeye gerçekleşen iç göçlerin büyüme oranı ile ülke içerisinde gerçekleşen toplam iç göçün büyüme oranı arasındaki farka dayanır. Eğer bölgenin

almış olduğu göç oranı, ülke içerisinde gerçekleşmiş toplam iç göçün büyüme oranından fazla ise etki pozitifdir. ($B_{ialan} > B_{alan}$) Buna göre bölgenin çekim gücü, ülkedeki ortalama çekim gücünden yüksektir. Bu durum bölgenin istihdam arzının yüksek olmasına, kültürel gelişmeye, yaşam standartlarının ülke şartlarına göre daha iyi durumda olmasına ya da eğitim, sağlık, ulaşım ve altyapı koşullarının tatmin düzeyine cevap verebilecek nitelikte olmasına bağlı olabilir. Ancak bölgenin almış olduğu göç oranı, ülkede gerçekleşmiş olan iç göçün büyüme oranından düşük olması durumunda sonuç negatif olacaktır. ($B_{ialan} < B_{alan}$) Böyle bir durumda ise bölgenin orada yaşayan insanların ihtiyaçlarına cevap vermede yetersiz kaldığını, iş, eğitim, sağlık, altyapı koşullarının yetersiz olduğunu, işsizlik, suç gibi sorunların baş gösterdiğini ya da buna benzer nedenlerin bölgeyi itici güç haline getirdiğini söyleyebiliriz.

Bileşim etkisi, iki gerçeklikten yola çıkmaktadır. İlki, ülkedeki bazı bölgelerin diğer bölgelere göre daha fazla çekim gücüne sahip olması ve göç almasıdır. Çekim gücü olarak anlatılmak istenen iş, sağlık, eğitim ve ulaşım olanaklarının yanında kültürel, iktisadî şartlarının ve yaşam standartlarının iyileştirilmesi olarak ifade edilebilir. Eğer bir bölge bir önceki cümlede sıralanan faktörlerden birinde bile ülkedeki birçok bölgeden iyi durumda ise, gerçekleşen iç göçlerin yöneldiği bölge ülke için muhtemel bir çekim merkezi olarak karşımıza çıkacaktır. Bir diğer gerçeklik ise bölgenin kompozisyonu ve buna bağlı olarak ortaya çıkan koşullardır. Ülkemizdeki bazı bölgelerin geçmişten bu yana ilerleyen süreçte sahip olduğu konum itibarıyla bir çekim merkezi olduğu çok açıktır. Özellikle doğu illerimizin coğrafi koşulları, orada yaşayan vatandaşlarımızın yaşamlarını güç şartlarda idame ettirmelerine sebep olmaktadır. Bunun yanında batı illerimiz ise yaşam standartları olarak diğer yerleşim birimlerine göre avantajlı durumdadırlar (Becerem, 2003:9).

Tablo 1: Shift Share Analizinde Uzmanlaşma ve Rekabet Avantajı

		Rekabet Avantajı	
		Avantaj (+)	Dezavantaj (-)
UZMANLAŞMA	(-) Uzmanlaşmamış	$(B_{ij}-B_{ialan}) > 0$ $(T_{ij}^0-T_{ij}^A) < 0$ A,N	$(B_{ij}-B_{ialan}) < 0$ $(T_{ij}^0-T_{ij}^A) < 0$ D,N
		3	2
	(+) Uzmanlaşmış	$(B_{ij}-B_{ialan}) > 0$ $(T_{ij}^0-T_{ij}^A) > 0$ A,S	$(B_{ij}-B_{ialan}) < 0$ $(T_{ij}^0-T_{ij}^A) > 0$ D,S
		1	4

2.2.2. Rekabet Etkisi

$T_{ij}^A \cdot (B_{ij}-B_{ialan})$ ile hesaplanır. Bir Düzey 1 bölgesinden coğrafi bölgeye gelen göçün büyüme oranı ile ülkedeki bütün bölgelerden coğrafi bölgeye gelen göçün büyüme oranı arasındaki farkı ölçer. Pozitif rekabet etkisi, Düzey 1 bölgesinden, coğrafi bölgeye gelen göçlerin büyüme oranının, bölgeye ülkenin bütün bölgelerinden gelen göçün büyümesinin ortalamasını geçtiğini anlatır. Pozitif rekabet etkisi avantaj, negatif rekabet etkisi ise bir dezavantajdır.

Rekabet etkisini saflaştırmak amacıyla geliştirilen tahsis etkisi ise ancak rekabet etkisiyle birlikte yorumlanabilir. Böylece bölgenin uzmanlaşma düzeyi sağlıklı olarak değerlendirilebilir. Dolayısıyla rekabet etkisinin sonuçları daha net olarak anlaşılabilir.

2.2.3. Tahsis Etkisi

$(T_{ij}^0-T_{ij}^A) \cdot (B_{ij}-B_{ialan})$ ile hesaplanır. Shift Share Analizinin üç etkisinden birisi olan Tahsis Etkisi, Etkileşim Etkisi olarak da bilinmektedir. Bölge Bileşim Etkisi ile Rekabet Etkisi etkileşiminden yola çıkarak iç göçün büyümesini ölçer. Tahsis etkisi, daha iyi rekabet koşullarına sahip ülkelerin uzmanlaşma seviyesini inceler. Eğer bir bölge uzmanlaşmamışsa ($B_{ij}-B_{ialan}=0$), veya herhangi bir rekabet avantajından faydalanmıyorsa ($T_j-T_{ij}=0$), tahsis etkisi sıfır ya da boş olacaktır. Bunun dışında

tahsis etkisi ülkenin rekabet avantajından faydalanıp faydalanmadığı şu şekilde anlaşılabilir.

Tahsis Etkisinin sonuçları ise şu şekilde yorumlanabilir;

- ❖ 1 Numaralı Alan (AS, +): Bölge, uzmanlaştığı bölgelerde rekabet avantajını kullanmıştır ve bu nedenle tahsis etkisi pozitiftir.
- ❖ 2 Numaralı Alan (DN, +): Bölge, rekabet dezavantajı olduğu bölgelerde uzmanlaşmamıştır. Bu nedenle tahsis etkisi pozitiftir.
- ❖ 3 Numaralı Alan (AN, -): Bölge, uzmanlaşmadığı bölgelerde rekabet avantajını kullanmıştır, bu nedenle tahsis etkisi negatiftir.
- ❖ 4 Numaralı Alan (DS, -): Bölge, uzmanlaştığı bölgelerde rekabet avantajını kullanamamıştır ve tahsis etkisi negatiftir.

3. ARAŞTIRMANIN BULGULARI

2008 yılında Türkiye genelinde toplam 2.294.500 kişi göç etmiş, 2016 yılında ise bu sayı 2.616.380'e gerilemiştir. Bu göçlerin başta batı bölgeleri olmak üzere buralardaki büyükşehirlerle doğru gerçekleştiği bilinmektedir.

3.1. Türkiye’de Coğrafi Bölgelere Düzey 1 Bölgelerinden Gelen Göçler ve Göçlerin Shift Share Analizi ile İncelenmesi

Türkiye’de 2008 ve 2016 yıllarında Düzey 1 bölgelerinden coğrafi bölgelere gelen göçler Tablo 2’de gösterilmiştir. Buna göre ilgili hem iki ayrı yılın toplamında, hem de münferit bütün Düzey 1 bölgelerinden en fazla göçü alan bölge Marmara Bölgesidir. 2008 yılında toplam 673.447 göç almış, en fazla göç aldığı düzey 1 bölgesi ise 82.193 ile Batı Karadeniz olmuştur. 2016 yılında ise toplamda 726.210 göç almış ve bu yıl içerisinde en çok göçü 82137 ile sınırları içerisinde yer alan Düzey 1 bölgelerinden Doğu Karadeniz’den almıştır. Bölgenin en az göç aldığı Düzey 1 bölgesi ise Orta Anadolu’dur. 2008 yılında Orta Anadolu’dan 38.658 göç alan Marmara Bölgesi, 2016 yılında Orta Anadolu’dan aldığı göçler 26.157’ye gerilemiştir. Genel itibarıyla Marmara Bölgesinden sonra Düzey 1 bölgelerinden en fazla göçü alan coğrafi bölge ise İç Anadolu Bölgesidir. İç Anadolu Bölgesinin en fazla göç aldığı Düzey 1 bölgesi Akdeniz’dir. 2008 yılında Akdeniz’den 47.055 göç alan İç Anadolu Bölgesinin, 2016’da bölgeden aldığı göç 59.308’dir. Batı Marmara’dan 2008 yılında 9596 göç alan İç Anadolu Bölgesi, 2016’da Batı Marmara’dan 11.695 göç almıştır.

2008 ve 2016 yıllarında Düzey 1 bölgelerinden en az göçü alan coğrafi bölge ise Doğu Anadolu Bölgesidir. 2008 yılında en fazla göçü 41.280 ile İstanbul’dan alan Doğu Anadolu Bölgesi, 2016 yılında da bu konudaki ısrarını korumuş, her ne kadar 2008’e kıyasla daha az göç almış olsa da, yine en fazla göçü İstanbul’dan almıştır. Bölgenin en az göç aldığı Düzey 1 bölgeleri ise Batı Marmara, Batı Karadeniz ve Doğu Karadeniz’dir. Doğu Anadolu’dan sonra Düzey 1 bölgelerinden en az göç alan coğrafi bölge Güneydoğu Anadolu Bölgesidir. Bölgenin sınırları içerisinde yer alan Düzey 1 bölgesi, Güneydoğu Anadolu dışında en fazla göç aldığı bölge Akdeniz’dir. 2008 yılında Güneydoğu Anadolu’ya 45.306 göç veren Akdeniz Düzey 1 bölgesi, 2016 yılında göçleri

46.118’e yükseltmiştir. Güneydoğu Anadolu Bölgesinin en az göç aldığı Düzey 1 bölgesi ise Doğu Karadeniz’dir. 2008’de Doğu Karadeniz’den 1729 göç alan Güneydoğu Anadolu Bölgesinin, 2016 yılında Doğu Karadeniz’den aldığı göç 2996’dır.

Tablo 2: Türkiye’de 2008 ve 2016 Yıllarında Düzey 1 Bölgelerinden Coğrafi Bölgelere Giden Göç

COĞRAFI BÖLGELER	YILLAR	BATI MARMARA	İSTANBUL	DOĞU MARMARA	AKDENİZ	EGE	BATI KARADENİZ	DOĞU KARADENİZ	BATI ANADOLU	ORTA ANADOLU	KUZEYDOĞU ANADOLU	ORTADOĞU ANADOLU	GÜNEYDOĞU ANADOLU	TOPLAM
MARMARA BÖLGESİ	2008	45907	67122	64395	43552	55232	82193	55353	36761	38658	56778	56316	71180	673447
	2016	63865	105395	82137	50834	65130	71441	45891	41842	26157	45808	57329	70381	726210
AKDENİZ BÖLGESİ	2008	5204	28478	11819	78346	28531	8127	4486	29474	17309	6934	17413	52756	288877
	2016	5842	31053	12681	74917	30410	8926	5807	30026	17858	7143	19510	59592	303765
EGE BÖLGESİ	2008	13390	24006	17669	29498	90950	11438	6100	25387	12900	16802	17335	26299	291774
	2016	17037	40466	24550	40194	94523	11285	6183	27456	9890	12743	16153	26856	327336
KARADENİZ BÖLGESİ	2008	8141	111341	30500	12145	15350	33676	26224	26591	9778	12087	7816	8786	302435
	2016	12984	145530	51069	20411	20525	48651	35085	38592	14696	16477	10903	14901	429824
İÇ ANADOLU BÖLGESİ	2008	9596	46008	25396	47055	35714	41605	10726	52459	67373	17499	17178	22572	393181
	2016	11695	54126	31145	59308	41400	43436	14135	63476	63352	18213	21706	33779	455771
DOĞU ANADOLU BÖLGESİ	2008	6528	41280	11321	18648	16053	4917	4204	14241	5659	10928	20539	14078	168396
	2016	5744	35687	13483	19023	14909	7275	7834	14026	7826	15146	29453	26040	196446
GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ	2008	4443	32473	6375	45306	7429	4155	1729	10747	4786	2628	10738	45581	176390
	2016	4242	31369	8072	46118	8006	5617	2996	13548	6895	5196	16537	58432	207028
TOPLAM	2008	93209	350708	167475	274550	249259	186111	108822	195660	156463	123656	147335	241252	2294500
	2016	121409	443626	223137	310805	274903	196631	117931	228966	146674	120726	171591	289981	2646380

3.2. Türkiye'de İç Göçlerin Shift Share Analizi

Tablo 2'deki veriler dikkate alınarak, 2008-2016 yıllarında Marmara Coğrafi Bölgesinin, Batı Marmara Düzey 1 Bölgesinden aldığı göçlerin Shift Share Analizi yapılmak istendiğinde;

$$Fiili\ Büyüme = 63.865 - 45.907 = 17.958$$

Beklenen

$$Büyüme = 45.907 * 0,153358 = 7040,207087$$

$$Gerçek\ Büyüme = 17.958 - 7040,207087 = 10917,7929$$

$$Bölge\ Bileşim\ Etkisi = 45.907 * (0,391182 - 0,302545891)$$

$$Rekabet\ Etkisi = 35244,05574 * (0,391182 - 0,302545891)$$

$$Rekabet\ Etkisi = (45.907 - 35.244,05574) * (0,391182 - 0,302545891)$$

$$T^0_{ij} = 45.907$$

$$T^1_{ij} = 63.865$$

$$B_{ALAN} = 0,153358$$

$$B_{IALAN} = 0,302545891$$

$$T^{\wedge}_{ij} = 45.907 * (93.209 / 121.409) = 35244,05574$$

$$B_{ij} = (63.865 - 45.907) / 45.907 = 0,391182$$

$T^0_{ij} - T^{\wedge}_{ij} = +$ veya $B_{ij} - B_{IALAN} = +$ olduğundan kodu AS'dir. Batı Marmara göçleri, Marmara Bölgesinde uzmanlaşmış ve rekabet avantajından yararlanmışlardır.

Tablo 3'te Türkiye'nin 7 Coğrafi Bölgesinin, 12 adet Düzey 1 Bölgesinden aldığı göçlerin Shift Share Analizi verileri gösterilmektedir. Bu bilgiler ışığında coğrafi bölgeler ayrı ayrı incelendiğinde, Marmara Bölgesine gelen göçlerin 2008 ile 2016 yılları arasında 102.378 artması beklenmiş ancak göçler beklenenin 50.515 altında gerçekleşmiştir. Marmara Bölgesinin 2016'da aldığı göçlerin artışı 52.763'tür. Marmara Bölgesine göç veren Düzey 1 Bölgeleri arasında en büyük artışı, 27.979 ile İstanbul sağlamış, gelen göçlerde en büyük düşüş ise 23.356 ile Batı Karadeniz'de yaşanmıştır. Nitekim buna bağlı olarak İstanbul göçleri uzmanlaştığı

Marmara Bölgesinde rekabet avantajından yararlanmış, Batı Karadeniz ise uzmanlaştığı halde rekabet avantajından yararlanamamıştır.

Akdeniz Bölgesine baktığımızda ise bölge en fazla göç artışını Güneydoğu Anadolu'dan almış olduğu halde beklenen göç 8090 olduğu için göçlerin gerçek büyümesi negatif seviyelerde kalmıştır. Bu manada Akdeniz Bölgesine gelen göçlerde gerçek büyümesi sıfırın üzerine olan göçler yalnızca İstanbul'dan gelmiştir. Buna göre İstanbul göçleri Akdeniz Bölgesinde uzmanlaşmış ancak rekabet avantajından yararlanamamıştır.

İstanbul, Ege Bölgesine verdiği göçleri 2008'den 2016'ya 16.460 arttırmış, 3681 olan beklenen büyümenin hayli üzerine göç vermiştir. Kuzeydoğu Anadolu ise Ege Bölgesine verdiği göçleri 4059 düşürdüğü için göçün gerçek büyümesinin en düşük olduğu Düzey 1 Bölgesidir. Buna göre İstanbul göçleri Ege Bölgesinde uzmanlaşmış ve rekabet avantajından yararlanmış, Kuzeydoğu Anadolu göçleri ise rekabet avantajına sahip olmasına rağmen uzmanlaşmamıştır.

Karadeniz Bölgesine en fazla göç artışı veren Düzey 1 Bölgesi İstanbul, bölgeye 34.189 göç vermiş, beklenen göç 17.075 olunca gerçek büyüme yine bölgedeki en yüksek veriyle 17.113 olarak karşımıza çıkmıştır. Karadeniz Bölgesine en az göç veren Düzey 1 Bölgesi ise Ortadoğu Anadolu Bölgesidir. Karadeniz Bölgesine göç veren bütün bölgeler verdikleri göç sayısını arttırdıkları için Karadeniz üzerinde hem uzmanlaşmış, hem de rekabet avantajından yararlanmışlardır.

İç Anadolu Bölgesine gelen göçlerde en fazla artış 12.253 ile Akdeniz'de yaşanmıştır. 2008 verileri ışığında 2016'da İç Anadolu Bölgesine 7216 göç vermesi beklenen Akdeniz göçlerinin gerçek büyümesi böylelikle 5036 olmuştur. İç Anadolu Bölgesine verdiği göçlerde en fazla düşüş yaşayan göçler ise Orta Anadolu'ya ait olan göçlerdir. 2008'den 2016'ya göçlerin 10.332 artması beklenen Orta Anadolu, İç Anadolu Bölgesine

verdiği göçler arttıracığı yerde, 4021 düşürmüştür. Buna göre Akdeniz göçleri uzmanlaştığı İç Anadolu Bölgesinde rekabet avantajından yararlanırken, Orta Anadolu göçleri İç Anadolu Bölgesinde rekabet avantajından faydalanmasına rağmen uzmanlaşmamıştır.

Doğu Anadolu Bölgesine gelen göçlerde en fazla artış Güneydoğu Anadolu göçlerinde olmuş, en fazla düşüş ise İstanbul göçlerinde yaşanmıştır. Güneydoğu Anadolu göçlerinin 2158 artması beklenirken, 11962 artması, Doğu Anadolu Bölgesine gelen göçlerde gerçek büyümenin de en fazla Güneydoğu Anadolu göçlerinde, 9803 ile gerçekleşmesini sağlamıştır. Doğu Anadolu Bölgesine 2016'da İstanbul'dan gelen göçlerin 6330 artması beklenirken göçler 5593 azalmış, böylece gerçek büyüme -11.923 olarak gerçekleşmiştir. Güneydoğu Anadolu

uzmanlaştığı Doğu Anadolu Bölgesinden rekabet avantajından yararlanırken, İstanbul rekabet avantajına dezavantajına sahiptir ve uzmanlaşmamıştır.

Güneydoğu Anadolu Bölgesi, Düzey 1 Bölgelerinden en fazla göç artışını doğal olarak Güneydoğu Anadolu'dan almıştır. 2016'da 6990 artması beklenen Güneydoğu Anadolu göçleri 5860 artış göstererek 12.851 artış göstermiştir. Göçlerde en fazla düşüş ise İstanbul göçlerinde gerçekleşmiştir. 2016'da 4979 artış gerçekleşmesi beklenen göçler, beklenen artışın 1104 altında meydana gelmiş ve bunun sonucunda gerçek büyüme -6083 olmuştur. Güneydoğu Anadolu göçleri Güneydoğu Anadolu Bölgesinde uzmanlaşmıştır ve rekabet avantajına sahiptir. İstanbul göçleri ise Güneydoğu Anadolu Bölgesinde uzmanlaşmış ancak rekabet avantajından yararlanamamıştır.

Tablo 3: Türkiye’de Coğrafi Bölgelerin Düzey 1 Bölgelerinden
Aldığı Göçlerin Shift Share Analizi

COĞRAFI BÖLGELER (GÖÇ ALAN)	DÜZEY 1 (GÖÇ VEREN)	FİİLİ BÜYÜME	BEKLENEN BÜYÜME	GERÇEK BÜYÜME	BÖLGE BİLEŞİM ETKİSİ	REKABET ETKİSİ	TAHSİS ETKİSİ	KOD
MARMARA BÖLGESİ	BATI MARMARA	17958	7040,207087	10917,7929	4069,02575	3123,90203	945,1237	AS
	İSTANBUL	38273	10293,69769	27979,3023	20489,4250	16197,8903	4291,534	AS
	DOĞU MARMARA	17742	9875,490346	7866,50965	-3660,3256	-2747,2496	-913,076	DS
	AKDENİZ	7282	6679,048926	602,951074	1530,85172	1352,27985	178,5718	AS
	EGE	9898	8470,270717	1427,72928	4215,67997	3822,42527	393,2547	AS
	BATI KARADENİZ	-10752	12604,95657	-23356,956	-15397,992	-14574,181	-823,811	DS
	DOĞU KARADENİZ	-9462	8488,827039	-17950,827	-14095,35	-13341,232	-754,118	DS
	BATI ANADOLU	5081	5637,594543	-556,59454	-1176,5992	-1005,4479	-171,151	DS
	ORTA ANADOLU	-12501	5928,514727	-18429,514	-10082,388	-8615,7778	-1466,61	DS
	KUZEYDOĞU ANADOLU	-10970	8707,362231	-19677,362	-9624,65856	-9858,2474	233,5888	DN
	ORTADOĞU ANADOLU	1013	8636,510822	-7623,5108	-4649,1329	-3991,9343	-657,198	DS
	GÜNEYDOĞU ANADOLU	-799	10916,02458	-11715,024	-15176,208	-12625,967	-2550,24	DS
	TOPLAM	52763	103278,5053	-50515,505	-43557,674	-42263,540	-1294,13	
AKDENİZ BÖLGESİ	BATI MARMARA	638	798,0751885	-160,07518	-936,44881	-718,93729	-217,511	DS
	İSTANBUL	2575	4367,32998	-1792,3299	-4970,0768	-3929,0882	-1040,98	DS
	DOĞU MARMARA	862	1812,538557	-950,53855	-3066,1634	-2301,3024	-764,861	DS
	AKDENİZ	-3429	12014,98822	-15443,988	-13774,781	-12167,970	-1606,81	DS
	EGE	1879	4375,457956	-2496,4579	-1056,2960	-957,76074	-98,5353	DS
	BATI KARADENİZ	799	1246,34071	-447,34071	339,618018	321,448037	18,16998	AS
	DOĞU KARADENİZ	1321	687,9641229	633,035877	945,497123	872,466849	73,03027	AS
	BATI ANADOLU	552	4520,074578	-3968,0745	-4465,1779	-3815,6613	-649,516	DS
	ORTA ANADOLU	549	2654,474143	-2105,4741	1631,92568	1740,84014	-108,914	AN
	KUZEYDOĞU ANADOLU	209	1063,384581	-854,38458	373,299508	398,213459	-24,9139	AN
	ORTADOĞU ANADOLU	2097	2670,423378	-573,42337	-769,73043	-660,92180	-108,808	DS
	GÜNEYDOĞU ANADOLU	6836	8090,556234	-1254,5562	-3819,8582	-3177,9614	-641,896	DS
	TOPLAM	14888	44301,60765	-29413,607	-29568,192	-24396,635	-5171,55	
EGE BÖLGESİ	BATI MARMARA	3647	2053,464023	1593,53597	-404,08948	-310,23051	-93,8589	DS
	İSTANBUL	16460	3681,51287	12778,4871	10099,7529	7984,34756	2115,405	AS
	DOĞU MARMARA	6881	2709,683033	4171,31696	1008,53021	756,950201	251,5800	AS
	AKDENİZ	10696	4523,755171	6172,24482	6800,71684	6007,42204	793,2947	AS
	EGE	3573	13947,91284	-10374,912	-5784,0214	-5244,4658	-539,555	DS
	BATI KARADENİZ	-153	1754,109148	-1907,1091	-799,53760	-756,76136	-42,7762	DS
DOĞU	83	935,4839834	-852,48398	-427,60355	-394,57542	-33,0281	DS	

COĞRAFI BÖLGELER (GÖÇ ALAN)	DÜZEY 1 (GÖÇ VEREN)	FİİLİ BÜYÜME	BEKLENEN BÜYÜME	GERÇEK BÜYÜME	BÖLGE BİLEŞİM ETKİSİ	REKABET ETKİSİ	TAHSİS ETKİSİ	KOD
	KARADENİZ							
	BATI ANADOLU	2069	3893,300309	-1824,3003	-2252,4730	-1924,8223	-327,650	DS
	ORTA ANADOLU	-3010	1978,318588	-4988,3185	-2202,9203	-2349,9429	147,0225	DN
	KUZEYDOĞU ANADOLU	-4059	2576,721621	-6635,7216	-3660,8805	-3749,7295	88,84896	DN
	ORTADOĞU ANADOLU	-1182	2658,461451	-3840,4614	-4035,8891	-3465,3783	-533,916	DS
	GÜNEYDOĞU ANADOLU	557	4033,162833	-3476,1628	-6122,8640	-3955,9371	-799,035	DS
	TOPLAM	35562	44745,88587	-9183,8858	-7781,2792	-7403,1235	1026,330	
KARADENİZ BÖLGESİ	BATI MARMARA	4843	8140,846642	-3297,8466	2379,9738	1827,17086	552,803	AS
	İSTANBUL	34189	17075,03643	17113,9635	4689,86385	3707,56622	982,2976	AS
	DOĞU MARMARA	20569	4677,419917	15891,58	10432,0183	7829,72915	2602,289	AS
	AKDENİZ	8266	1862,533275	6403,46672	6662,22300	5885,08333	777,1396	AS
	EGE	5175	2354,045762	2820,95423	3595,77758	3260,34974	335,4278	AS
	BATI KARADENİZ	14975	5164,485021	9810,51497	13071,4504	12372,1117	699,3386	AS
	DOĞU KARADENİZ	8861	4021,660981	4839,33901	6665,90694	6151,03175	514,8751	AS
	BATI ANADOLU	8566	4077,943378	4488,05662	4039,5774	3451,96978	587,6076	AS
	ORTA ANADOLU	4918	1499,534818	3418,46518	5529,75384	5898,80876	-369,054	AN
	KUZEYDOĞU ANADOLU	4390	1853,638509	2536,36149	4676,39863	4789,89405	-113,495	AN
	ORTADOĞU ANADOLU	3087	1198,646363	1888,35363	1800,23924	1545,75851	254,4807	AS
	GÜNEYDOĞU ANADOLU	6115	1347,403652	4767,59634	4340,37017	3611,0055	729,3646	AS
	TOPLAM	123954	53273,19474	70680,8052	67883,5533	60330,4794	7553,073	
İÇ ANADOLU BÖLGESİ	BATI MARMARA	2099	1471,623657	627,376343	-804,23037	-617,42958	-186,8	DS
	İSTANBUL	8118	7055,696248	1062,30375	-4071,5461	-3218,7558	-852,79	DS
	DOĞU MARMARA	5749	3894,680532	1854,31946	-2691,6159	-2020,1865	-671,429	DS
	AKDENİZ	12253	7216,262105	5036,7378	6039,27199	5334,79874	704,4732	AS
	EGE	5686	5477,028686	208,971314	2011,71014	1824,05014	187,6599	AS
	BATI KARADENİZ	1831	6380,460841	-4549,4608	-520,73955	-492,87934	-27,8602	DS
	DOĞU KARADENİZ	3409	1644,918231	1764,08176	2511,17479	2317,21145	193,9633	AS
	BATI ANADOLU	11017	8045,0089	2971,9911	2087,22664	1783,61313	303,6135	AS
	ORTA ANADOLU	-4021	10332,19056	-14353,190	194,145414	207,102649	-12,9572	AN
	KUZEYDOĞU ANADOLU	714	2683,612168	-1969,6128	1128,63471	1203,95961	-75,3249	AN
	ORTADOĞU ANADOLU	4528	2634,384241	1893,61575	1699,958	1459,65296	240,305	AS
	GÜNEYDOĞU ANADOLU	11207	3461,597455	7745,40254	6647,82126	5530,70779	1117,113	AS
	TOPLAM	62590	60297,46362	2292,53637	14231,8109	13311,8450	919,9658	

COĞRAFI BÖLGELER (GÖÇ ALAN)	DÜZEY 1 (GÖÇ VEREN)	FİİLİ BÜYÜME	BEKLENEN BÜYÜME	GERÇEK BÜYÜME	BÖLGE BİLEŞİM ETKİSİ	REKABET ETKİSİ	TAHSİS ETKİSİ	KOD
DOĞU ANADOLU BÖLGESİ	BATI MARMARA	-784	1001,12122	-1785,1212	-2759,0195	-2118,1745	-640,845	DS
	İSTANBUL	-5593	6330,619481	-11923,619	-16529,890	-143260,14	126730,2	DN
	DOĞU MARMARA	2162	1736,166258	425,833741	-1600,6481	-1201,3630	-399,285	DS
	AKDENİZ	375	2859,820545	-2484,8205	-2087,5140	-1844,0082	-243,505	DS
	EGE	-1144	2461,856457	-3605,8564	-2795,5477	-2469,4507	-326,097	DS
	BATI KARADENİZ	2358	754,0614339	1603,93856	2080,06457	1968,77856	111,2860	AS
	DOĞU KARADENİZ	3630	644,7171584	2985,28284	3278,10207	3102,71958	175,3824	AS
	BATI ANADOLU	-215	2183,971706	-2398,9717	-2639,1579	-2497,9597	-141,198	DS
	ORTA ANADOLU	2167	867,8530922	1299,14690	2521,05144	2689,30602	-168,254	AN
	KUZEYDOĞU ANADOLU	4218	1675,896553	2542,10344	4476,9364	4585,5909	-108,654	AN
	ORTADOĞU ANADOLU	8914	3149,82058	5764,17942	5532,63112	4750,54173	782,0893	AS
	GÜNEYDOĞU ANADOLU	11962	2158,974347	9803,02565	9118,47181	7586,18517	1532,286	AS
TOPLAM	28050	25824,87883	2225,12116	-1404,5207	-128707,97	127303,4		
GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ	BATI MARMARA	-201	681,3697276	-882,36972	-1545,2113	-1186,3009	-358,91	DS
	İSTANBUL	-1104	4979,995311	-6083,9953	-9707,5283	-7674,2748	-2033,25	DS
	DOĞU MARMARA	1697	977,6574417	719,342558	-421,79534	-316,57759	-105,217	DS
	AKDENİZ	812	6948,03891	-6136,0389	-5170,7682	-4567,6048	-603,163	DS
	EGE	577	1139,296805	-562,29680	-187,30249	-169,83020	-17,4722	DS
	BATI KARADENİZ	1462	637,2026149	824,797385	1227,13693	1161,48360	65,65333	AS
	DOĞU KARADENİZ	1267	265,156034	1001,84396	1122,27318	1035,58871	86,68447	AS
	BATI ANADOLU	2801	1648,138749	1152,86125	971,604201	830,272084	141,3321	AS
	ORTA ANADOLU	2109	733,9715319	1375,02846	2408,43279	2569,17123	-160,738	AN
	KUZEYDOĞU ANADOLU	2568	403,024903	2164,97509	2630,26984	2694,10605	-63,8362	AN
	ORTADOĞU ANADOLU	5799	1646,758527	4152,241473	4031,185645	3461,33968	569,8459651	AS
	GÜNEYDOĞU ANADOLU	12851	6990,212369	5860,78763	3644,37560	3031,967277	612,4083259	AS
TOPLAM	30638	27050,82292	3587,17707	-997,32762	869,340226	-1866,66		

4. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Coğrafi bölgeler arasında aldığı göçün fiili büyümesinin en yüksek olduğu bölge 123.954 ile Karadeniz Bölgesidir. Bölge içerisindeki hareketliliğin fiili büyümesi ise Batı Karadeniz ve Doğu Karadeniz göçlerine bakıldığında 23.836'dır ancak İstanbul, Düzey 1 bölgeleri arasında Karadeniz Bölgesine verdiği göçlerin fiili büyümesi en yüksek olan bölgedir. İstanbul, 2008 yılında Karadeniz Bölgesine 111.341 göç vermiş, 2016 yılında ise göç 145.530'a yükselmiştir. Buna göre İstanbul'dan Karadeniz Bölgesine gelen göçler, bölge içerisindeki hareketlilikten yüksek seviyelerde gerçekleşmiş ve fiili büyümesi

34.189 olmuştur. 2008 yılında en az göçü Batı Marmara'dan 8141 ile alan Karadeniz Bölgesi, 2016 yılında ise en az göçü 10.903 olarak Ortadoğu Anadolu'dan almıştır. Düzey 1 Bölgelerinin her biri Karadeniz Bölgesine ülke iç göç büyüme ortalamasının üzerinde göç vermiştir ve bu göçlerin rekabet seviyesi üst seviyelerde olduğu için rekabet avantajından yararlanmışlardır. Diğer Düzey 1 bölgelerinden farklı olarak Batı Marmara 2008'den 2016'ya Karadeniz Bölgesine beklenen göçü verememiştir. Buna bağlı olarak gerçek büyümesi en fazla olan coğrafi bölge 70.680 ile Karadeniz Bölgesi olmuştur.

Tablo 4: Coğrafi Bölgelerin Aldığı Göçlerin Fiili Büyümesi, Beklenen Büyümesi ve Gerçek Büyüme ve Göçlerin Büyüme Oranları

BÖLGELER	FİİLİ BÜYÜME	BEKLENEN BÜYÜME	GERÇEK BÜYÜME	BÜYÜME ORANI
MARMARA BÖLGESİ	52763	103278,5053	-50515,50528	0,078347665
AKDENİZ BÖLGESİ	14888	44301,60765	-29413,60765	0,051537506
EGE BÖLGESİ	35562	44745,88587	-9183,885866	0,121882005
KARADENİZ BÖLGESİ	123954	53273,19474	70680,80526	0,421211169
İÇ ANADOLU BÖLGESİ	62590	60297,46362	2292,536378	0,159188771
DOĞU ANADOLU BÖLGESİ	28050	25824,87883	2225,121168	0,166571653
GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ	30638	27050,82292	3587,177076	0,173694654

Coğrafi bölgeler arasında aldığı göçlerin fiili büyümesinin en düşük olduğu bölge ise 14.888 ile Akdeniz Bölgesidir. Bölge içerisindeki hareketlilik 2008'den 2016'ya 3429 azalırken, gelen göçlerin en fazla artış gösterdiği Düzey 1 bölgesi 6836 ile Güneydoğu Anadolu Bölgesi olmuştur. Ancak Güneydoğu Anadolu Bölgesinden Akdeniz Bölgesine gelen göçler, gelmesi beklenen göçlerin 1254 altında gerçekleşmiştir. 2008 yılında Akdeniz Bölgesinin aldığı en yüksek oranda göç, bölge içerisinde gerçekleşen 78.346'lık göçlerdir. Bölge dışında Akdeniz Bölgesi 2008 yılında en yüksek sayıda göçü 52.756 ile Güneydoğu Anadolu Bölgesinden almıştır. 2008 yılında bölgeye en az göç

4486 ile Doğu Karadeniz'den gelmiştir. 2016 yılında ise Akdeniz Bölgesinin içerisinde gerçekleşen göç hareketliliği 74.917 ile en yüksek göç verilerini ifade ederken, bölge dışından gelen göçlerde birincilik 59.592 ile yine Güneydoğu Anadolu Bölgesinin olmuştur. 2016 yılında Akdeniz Bölgesine en az göç 5807 ile yine Doğu Karadeniz'den gelmiştir.

Gerçek büyümesi en düşük olan coğrafi bölge Marmara Bölgesidir. Bölge içerisindeki hareketliliğin fiili büyümesi üç adet Düzey 1 bölgesinin verilerinin toplamıyla ölçülen Marmara Bölgesinin sınırları içerisinde gerçekleşen göç hareketleri toplamda 73.973'tür. Bölge

içerisindeki hareketliliğin fiili büyümesinde en büyük pay 38.273 ile İstanbul'a aittir. Bölge dışından olmak suretiyle gelen göçlerin fiili büyümesinin en çok olduğu bölge 9898 ile Ege, en az olduğu bölge ise -12.501 ile Orta Anadolu'dur. Orta Anadolu'dan Marmara Bölgesine gelmesi tahmin edilen göçün 5928 artması beklenirken, göçler 12.501 azalmıştır. 2008 yılında Marmara Bölgesine en fazla göçü 82.193 ile Batı Karadeniz verirken, en az göçü 36.761 ile Batı Anadolu Bölgesi vermiştir. 2016 yılında Marmara Bölgesine gelen en fazla göç önce 105.395 ile İstanbul'dan, sonra 82.137 ile Doğu Marmara'dan olmakla birlikte söz konusu göçler bölge içinde gerçekleşen göç hareketliliğinin boyutuna işaret etmektedir. Bölge dışından göçlerde ise 2016 yılında en fazla göç 71.441 ile Batı Karadeniz'den almıştır. Marmara Bölgesi aynı zamanda en fazla iç göç alacağı tahmin edilen coğrafi bölgedir ancak bölgeye gelen göçlerin 103.278 artması beklenirken, 50.515 farkla 52.763 olarak gerçekleşmiştir.

Doğu Anadolu Bölgesi ise en az göç alması beklenen coğrafi bölgedir. Bölgede 2008'den 2016'ya 25.824 göç artışı

beklenmiş, göç beklenende 2225 fazla olarak gerçekleşmiştir. Doğu Anadolu Bölgesine gelen göçlerde yalnızca Ege göçlerinde düşüş yaşanmıştır ve bu nedenle Ege göçlerinin Doğu Anadolu Bölgesinde gerçek büyümesi oldukça düşük olarak gerçekleşmiştir. On iki adet Düzey 1 bölgesinden beş tanesinin Doğu Anadolu Bölgesine verdiği göçlerin gerçek büyümesi negatiftir. Sırasıyla bunlar; -1785 ile Batı Marmara, -11.923 ile İstanbul, -2484 ile Akdeniz, -3605 ile Ege ve -2398 ile Batı Anadolu göçleridir. Doğu Anadolu Bölgesine en çok göç veren Düzey 1 bölgesi ise Güneydoğu Anadolu olmuş, göçlerin fiili büyümesi 11.962 olarak gerçekleşmiştir.

Göçün büyüme oranlarına bakıldığında iç göçlerde en çok büyüme %42'lik oranla Karadeniz Bölgesinde gerçekleşmiştir. Karadeniz Bölgesi daha önce de zikredildiği gibi hem göçlerin fiili büyümesinin, hem de gerçek büyümesinin en fazla olduğu coğrafi bölgedir. Göçün en az büyüdüğü bölge ise %5 ile Akdeniz Bölgesi olmuştur. Fiili büyümenin en az gerçekleştiği Akdeniz Bölgesi, bu konudaki istikrarını sürdürmüştür.

Tablo 5: Düzey 1 Bölgelerinden Giden Göçün Büyüme Hızı

BÖLGE	ORTALAMA BÜYÜME HIZI	GÜÇLÜ / ZAYIF
DOĞU MARMARA	0,332	GÜÇLÜ
BATI MARMARA	0,302	GÜÇLÜ
İSTANBUL	0,264	GÜÇLÜ
GÜNEYDOĞU ANADOLU	0,201	GÜÇLÜ
BATI ANADOLU	0,17	GÜÇLÜ
ORTALAMA	0,153	
AKDENİZ	0,132	ZAYIF
EGE	0,102	ZAYIF
ORTADOĞU ANADOLU	0,1	ZAYIF
DOĞU KARADENİZ	0,083	ZAYIF
BATI KARADENİZ	0,056	ZAYIF
KUZEYDOĞU ANADOLU	-0,023	ZAYIF
ORTA ANADOLU	-0,062	ZAYIF

Düzyey 1 bölgelerindeki giden göçün büyüme hızlarına bakıldığında ise en fazla büyümenin Doğu Marmara’da, en az büyümenin Orta Anadolu’da olduğu görülmektedir. Doğu Marmara’dan giden göçler 2008’de 167.745 iken 2016’da göçler 223.137’ye yükselmiştir. Orta Anadolu’da ise 2008’de 156.463 giden göç yaşanmış, bu göçler 2016’da 146.674’e gerilemiştir. Orta Anadolu ile beraber Kuzeydoğu Anadolu’dan giden göçlerde azalma yaşanmıştır. Düzyey 1 bölgeleri arasında giden göçlerin ortalaması %15,3’tür. Buna göre Doğu ve Batı Marmara’da, İstanbul’da, Güneydoğu ve Batı Anadolu’da giden göçler ortalamasının üzerinde ve güçlüdür. Bunun aksine başta Orta ve Kuzeydoğu Anadolu olmak üzere giden göçler azalmış, Batı ve Doğu Karadeniz, Ortadoğu Anadolu, Ege ve Akdeniz’den giden göçler ortalamasının altında gerçekleşmiş, doğal olarak söz konusu göçler zayıf olarak gerçekleşmiştir.

İlkay Südaş ve Mustafa Mutluer’in 2010 yılında kaleme aldığı Daha İyi Bir Hayata Doğru: “Yaşam Biçimi Göçü” adlı çalışmasında, 20. yüzyıl boyunca sağlık koşullarının ve emeklilik şartlarının iyileştirilmesiyle boş zamana sahip olan bireylerin sayısının artması, ikamet edilecek alanlarda yaşam standartlarının yüksek olmasının belirleyici rol üstlenmesi ve bu manada gerçekleştirilen göçlerin yaş ortalaması yüksek kişiler tarafından tercih edildiğinden bahsedilmiştir. Dolayısıyla içerisinde bulunduğumuz yüzyılda yaş ortalaması yüksek kişiler için göç edilen alanlarda işsizlik ve istihdam oranları önemini kaybetmiş, sağlık koşulları, doğal yaşam alanları önem kazanmıştır. Söz konusu şartlar altında önceden beri gelen göçlerle yoğunlaşan Marmara Bölgesi kentlerinde barınma, trafik, ulaşım gibi itici etkenler ortaya çıkmıştır. Sayısal olarak Marmara Bölgesine giden göçlerin ülke genelinde yüksek olmasına rağmen, 2008’den 2016’ya düşüşün yaşanması ve mesafe bakımından yakın olan Karadeniz Bölgesine giden göçlerin 2008’den 2016’ya ülke genelinde en çok artış gösteren göçler olması bununla açıklanabilir.

Nuray Demir, Seda Yaşa ve Vedat Dağdemir’in, 2013 yılına ait Düzyey 1 Bölgelerine Göre Yoksulluk ve Göç Durumu adlı çalışmasında Düzyey 1 Bölgelerinde Kişi Başına Düşen Gelir Dağılımı araştırmasında İstanbul, Doğu Marmara ve Batı Marmara verilerinin Batı ve Doğu Karadeniz verilerinden asgari 1,5 puan yüksek olması da bu durumu açıklar mahiyettedir. 2008 ile 2016 yılları arasındaki göçleri, her iki çalışma paralelinde ekonomik eksenden ziyade yaşam kalitesinin yükseltilmesi amacıyla açıklamak daha yerinde olacaktır.

Bütün bunlar bir yana 2006 yılına ait İç Göçlerin İtici ve Çekici Güçler Yaklaşımı ile Analizi adlı çalışmasında Fatih Çelik, itici güçler kapsamında “topraksızlık” kavramına atıfta bulunmuştur. Geline nokta Türkiye’de iç göçler köy nüfusunu giderek düşürürken, şehirlerde kalabalıkların ortaya çıkmasına neden olmuş, dolayısıyla denge bozulmuş ve dengesiz bir yapı vuku bulmuştur. Köylerdeki sorun gün itibariyle topraksızlık değil, şehirlerle arasındaki uçurumdur. Kırdaki üretimin düşmesi, burada yaşayan insanların tarım sektöründen vazgeçerek kentlerdeki sanayi ve hizmet alanlarına yönelmesiyle açıklanabilir. Yaşam biçimi göçlerini kırsal alanlarda kalan boşlukları doldurmak adına bölgeler arasındaki dengesizliğin giderilmesi olarak değerlendirecek olursak olumlu bir yanı vardır.

Türkiye’de göçler vasıtasıyla bölgeler arasında oluşan dengesizlik, göç eden bireyler tarafından tercih edilmeyen bölgelerdeki yaşam standartlarının iyileştirilmesiyle daha kabul edilebilir seviyelere getirilebilir. Çalışmada coğrafi bölgeler arasında göçün oransal olarak en fazla arttığı bölge olan Karadeniz Bölgesi bunu açıklamaktadır. Batı Karadeniz sahil şeridinde yapımı yıllar süren yol çalışmasının tamamlanması, başta Zonguldak ve Karabük olmak üzere yatırıma müsait alanların istihdama açılması, batıdan doğuya kadar doğal yaşam alanlarının geniş bir alana yayılmış olması Karadeniz Bölgesine giden göçleri

oransal olarak diğer bölgelere giden göçlerden daha ön plana çıkarmış ve

çıkarmaya devam edecek gibi durmaktadır.

KAYNAKÇA

1. ALAVI J.,Yasin M. M.:(2000), A Systemic Approach to Tourism Policy, Journal of Business Research, Volume 48, Issue 2, May.
2. BECEREN, Ertan; (2003), Bölgesel Kalkınma Analizlerinde Değişim Payı (Shift Share) Yaklaşımı, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, C. 8, S. 3, s.1-2.
3. COUGHLON C.C., Pollard P.S.; (2011); Comparing Manufacturing Export Growth Across States: What Accounts For The Difference, Federal Reserve Bank of St. Louis Review, ss. 25-40, 2001, s.33 <http://research.stlouisfed.org/publications/review/01/0101cc.pdf>.
4. ELBURZ, Zeynep; (2012); Türkiye'de Bölgelerin Ekonomik Performans Ölçümü: Shift Share Analizi (1992-2008), Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
5. HIRSCH, W., (1973), Urban Economic Analysis, Mcgraw Hill, Inc., USA.
6. MARQUEZ, M.A.; Ramajo, J. and Hewings, G.J.D.; (2009), Incorporating Sectoral Structure into Shift Share Analysis, Growth Change.
7. ŞAHİN Mehmet, Uysal Özge, Kuru Elif, (2012), Türkiye Turizm Politikasının Shift Share Analizi, Marmara Dergisi İİBF Dergisi, Sayı 1.
8. ŞAHİN, Mehmet; Uysal, Özge; (2011), Bölgesel Kalkınma Çerçevesinde Yatırım Teşviklerinin Shift-Share Analizi, Maliye Dergisi, Sayı 160, s.s. 111-138.